NITO

Sysselsettingsutvalget

Oslo, 06.02.2020

Vår ref. Deres ref.

Innspill til Sysselsettingsutvalget

NITO – Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon, er landets største organisasjon for ingeniører og teknologer med mer enn 91000 medlemmer. Vi organiserer i alle sektorer av norsk arbeidsliv.

Generelt

NITO støtter mandatets utgangspunkt og ekspertutvalgets mål om å øke sysselsettingen og redusere unødig langvarige stønadsforløp. Vi mener det er viktig for den enkelte å delta i arbeidslivet og dermed oppleve å være til nytte, delta i et arbeidsfellesskap og få realisert mer av seg selv. I tillegg vil en gjennom å øke sysselsettingen og redusere unødig langvarige stønadsperioder styrke velferdsstatens bæreevne over tid.

Når det gjelder flere av forslagene fra ekspertutvalgets utredning er vi mer skeptiske både til innretningen og virkningen av forslagene. Vi vil under kommentere noen av disse. Når det i kommentarene under vises til utredningen og utvalget, er det til sysselsettingsutvalgets første utredning, *NOU 2019: 7, Arbeid og inntektssikring — Tiltak for økt sysselsetting.* Vi vil her understreke at vi har valgt å kommentere bare de forslagene som berører NITOs medlemmer direkte.

Sykelønnsordningen

NITO ønsker, som utvalget, å redusere sykefraværet i norsk arbeidsliv. Ekspertutvalget foreslår en sammensatt endring av dagens sykelønnsordning, som skal redusere sykefraværet og frafallet fra arbeidslivet. Forslaget inneholder både endringer som reduserte ytelser for sykemeldte etter seks måneder, muligheter for lengre sykelønnsperiode for personer på gradert sykemelding og endringer i arbeidsgivers finansieringsansvar.

En samlet NITO-kongress gikk i 2018 mot endringer i sykelønnsordningen. De fleste ønsker å være friske og delta i arbeid. Ved sykdom bortfaller denne muligheten. Hvis man i tillegg skulle redusere ytelsen etter seks måneder, kan dette oppfattes som dobbel belastning.

Ekspertutvalget peker blant annet på at en reduksjon i ytelsen etter seks måneder gjør det mulig for personer å tilpasse sin økonomi til nye forutsetninger. Det pekes blant annet på reduserte reiseutgifter i forbindelse med reise til og fra arbeid. Dette stemmer nok for en del, men neppe for alle. Det er store geografiske variasjoner mellom arbeidssted og bosted og dermed hvilken besparelse det ligger i dette argumentet.

Spesielt for eneforsørgere og familier med lav samlet inntekt, vil et kutt i ytelsene etter seks måneder kunne få store konsekvenser. Hvis man er i etableringsfasen med flere barn i barnehage, høy boliglånsbelastning m.m., kan virkningene av det foreslåtte kuttet få store konsekvenser.

Ekspertutvalgets forslag om å vri arbeidsgiverperioden ved sykefravær mer i retning av langtidsfravær, synes i utgangspunktet fornuftig. Det er langtidsfraværet arbeidsgivere har størst mulighet til å påvirke gjennom blant annet godt og langsiktig HMS-arbeid. På den annen side, og som ekspertutvalget selv påpeker, kan virkningene på hver enkelt virksomhet variere sterkt. For mindre virksomheter som faller utenfor skjermingsreglene kan virkningene bli svært store. Det samme gjelder mindre virksomheter i en oppstartsperiode og spisskompetansevirksomheter. Denne type virksomheter kan ved en kombinasjon av en langtidssykemelding og økte økonomiske utgifter for å dekke tapt arbeidskraft og forpliktelser for å dekke sykelønn, stå i fare for å bli avviklet. NITO er derfor svært skeptiske til å gjøre disse endringene, uten bred enighet hos de berørte og utvidede skjermingsregler for utsatte virksomheter.

Et tredje forslag ekspertutvalget kommer med er utvide sykepengeperioden for personer som mottar gradert sykemelding. Dette for å gjøre ordningen med gradert sykemelding mer attraktiv for både arbeidsgiver og arbeidstaker. Vi har sett mange eksempler på arbeidstakere som starter opp i fullt arbeid etter sykemeldingsperioden, men som etter en kort periode i arbeid, blir syke igjen. Dette fordi de faktisk ikke var fullt ut klare for 100 prosent arbeid. NITO mener at en utvidelse av sykelønnsperioden ved gradert sykemelding med seks måneder, er et fornuftig forslag. Dette vil kunne forhindre arbeidstakere kun kommer tilbake i arbeid en kort periode, før de forsvinner ut av arbeidslivet fordi de ikke var 100 prosent klare når de gjenopptok arbeidet første gang.

Stillingsvern og prøvetid

Det er viktig å inkludere flest mulig av de som står utenfor arbeidslivet inn. Ekspertutvalget mener midlertidige stillinger kan være et springbrett for å komme inn i arbeidsmarkedet, men at midlertidige stillinger også innebærer ulemper. Det foreslås derfor en oppmykning av prøvetidsbestemmelsene. Oppmykningen hevdes å føre til at arbeidsgivere vil være mer villig til å ansette en arbeidstaker med usikker produktivitet. Det hevdes videre at prøvetiden vil bli mer reell ved oppmykningen. Alternativt foreslås det å forlenge prøvetiden. NITO kan ikke se at ekspertutvalget har framsatt et konkret forslag til nye vilkår for å kunne avslutte et arbeidsforhold i prøvetiden. Det vises til Sverige, hvor det ikke er noen vilkår for å avslutte et arbeidsforhold i prøvetiden.

NITO er kritiske til begrunnelsen for endringsforslaget og ser heller ikke at det er vist til undersøkelser eller tallmateriale som støtter påstanden om at en oppmykning av prøvetidsbestemmelsene vil føre til at arbeidsgivere vil være mer villig til å ansette en arbeidstaker med usikker produktivitet.

Ekspertutvalget synes selv også å være noe tilbakeholdende med sin konklusjon jf. ordlyden i kapittel 12.4.3 på s. 254 i utredningen hvor det heter: «…at en oppmykning av prøvetidsbestemmelsene trolig vil føre til at arbeidsgivere vil være mer villig …».

At prøvetiden vil være mer reell er svakt begrunnet og NITO er uenig i begrunnelsene som er gitt.

NITO støtter ikke forslaget til endringer i prøvetidsbestemmelsene.

Aldersgrenser
Mange av NITOs medlemmer ønsker å arbeide også etter fylte 70 år. Når ekspertutvalget i sin utredning foreslår å senke aldersgrensen i arbeidsmiljøloven oppfattes dette som et signal blant våre medlemmer om at personer over 70 år ikke er ønsket i arbeid.

For å stimulere til økt yrkesdeltakelse etter 70 år ønsker ekspertutvalget å fjerne muligheten for bedriftsinterne aldersgrenser og oppfordrer partene i arbeidslivet til finne mekanismer slik at flere kan arbeide lenger enn den øvre aldersgrensen på justerte lønns- og arbeidsvilkår. Ved å nedjustere aldergrensen og åpne for å nedjustere lønns- og arbeidsvilkår, vil arbeidsgiver sitte med de fleste kortene på hånden. Den velkvalifiserte arbeidstakeren, som har stor lyst og evne til å arbeide, kan stå overfor valget mellom en jobb med dårlige lønns- og arbeidsvilkår og ingen jobb. Vi frykter at mange eldre arbeidstakere vil velge å arbeide for en lønn som ikke gjenspeiler deres verdi for arbeidsgiver i en slik situasjon.

NITO opplever også at forslaget bryter mot noe av tankegangen fra pensjonsreformen. For yngre årskull vil behovet for å arbeide etter 70 år bli stadig større, for å kunne få en kjøpekraft tilsvarende dagens pensjoner.

NITO finner forslaget om å nedjustere aldersgrensen i arbeidsmiljøloven som uklok. Ved en nedjustering flyttes makt fra arbeidstaker til arbeidsgiver. NITOs primære standpunkt er en fjerning av den øvre aldersgrensen i arbeidsmiljøloven og overlate til arbeidsgiver og arbeidstaker, eller deres representanter, å avtale lønn- og arbeidsvilkår for den enkelte, uavhengig av alder. Dagens regler og ekspertutvalgets foreslåtte regler bærer preg av en form for aldersdiskriminering. Hvis man likevel skulle velge å falle ned på noen av ekspertutvalgets forlag bør man beholde dagens aldersgrense og fjerne muligheten til å ha bedriftsinterne aldersgrenser.

Arbeidsorientert uføretrygd
NITO mener at forslaget om helsejustert lønn ved uførhet innebærer mange utfordringer og uforutsette konsekvenser. NITO mener derfor at man kun bør prøve ut forslaget om en helsejustert lønn i en meget begrenset gruppe, hvor NAV følger utprøvingen tett. Forslaget om å innføre ordningen for en nokså stor gruppe, bør avvente resultater fra en forsøksordning i en begrenset gruppe.

Det kan være store utfordringer knyttet til å anslå et riktig produktivitetsnivå for den enkelte som skal fra en uføregrad til en helsejustert lønn. Arbeidsgiver vil alltid være opptatt av lønnsomheten i virksomheten. Jo lavere anslått produktivitetsnivå for den uføre, desto større blir det offentlige bidraget. Dette kan føre til at arbeidsgivere vil forsøke å påvirke produktivitetsraten til å være lav, uavhengig av den reelle produktiviteten, slik at lønnsomheten sikres.

Slik NITO leser ekspertutvalgets forslag vil det være NAV som skal anslå produktivitetsnivået til den enkelte uføre. Deres vurderinger av produktivitetsnivå vil imidlertid måtte bygge på opplysninger fra arbeidsgiver, da de er nærmest produksjonen. Den uføretrygdede vil være avhengig av arbeidsgivers tillit og ønsker ikke å være en belastning for virksomheten. Det er derfor sannsynlig at arbeidstaker vil

være enig med arbeidsgivers produktivitetsanslag, selv om dette ikke skulle gi et riktig bilde av reell produktivitet.

NITO frykter derfor at ordningen vil kunne medføre at arbeidsgiver ubevisst eller bevisst belaster fellesskapets midler unødig i frykt for at den uføre skal være en byrde for virksomheten framfor en gevinst.

Aktivitetsbasert trygdesystem. Tettere oppfølging og økte ressurser til arbeidsrettede tiltak.
Sysselsettingsutvalget foreslår økt bruk av lønnstilskudd som målrettes mot utsatte grupper og en tettere oppfølging av deltakere på lønnstilskudd. Det foreslås videre mer tilrettelegging på arbeidsplassen og en tettere dialog mellom NAV og arbeidsgiver. NITO er meget positiv til utvalgets forslag og mener disse virkemidlene kan føre til høyere sysselsetting, hvis NAV har ressurser som kan settes til dette økte arbeidet. NITO mener at forslagene ovenfor fordrer at NAV gis ressurser til å kunne gi og følge opp lønnstilskudd til utsatte grupper.

Tilrettelegging for egenetablering
Utvalget mener at det bør vurderes å forsterke bruken av etablererstøtte og andre virkemidler som oppmuntrer til entreprenørskap blant arbeidsledige. Det fremheves også at dette er et område som kan være godt egnet til forsøksvirksomhet.

Forslaget støttes. NITO foreslår at adgangen til å motta dagpenger under etablering av ny virksomhet bør utvides til å gjelde hele dagpengeperioden.

Kontantstøtten
NITO har kommentert kontantstøtten ved flere anledninger, sist i forbindelse med behandlingen av Likelønnskommisjonen. Vi gikk da imot kontantstøtten og foreslo isteden redusert arbeidstid for småbarnsforeldre. Dette forslaget vil mobilisere arbeidskraft, samtidig som foreldre og barn får mer tid sammen.

Noe av prinsippet bak kontantstøtten er at foreldre skal bli kompensert for ikke å benytte et offentlig gode. Denne tankegangen synes uklok. Utvalgets forslag om kun å gi kontantstøtte til foreldre som har søkt, men ikke har fått barnehageplass vil bryte med dette prinsippet. NITO mener utvalgets forslag er et steg i riktig retning, selv om vi prinsipielt er imot selve ordningen.

Med vennlig hilsen

Trond Markussen
President

Steinar Sørlie
Generalsekretær